

SÚBORNÝ KATALÓG INFOGATE.SK

Jedným zo súčasných trendov v oblasti sprístupňovania bibliografických informácií je snaha o čo najväčšiu integráciu dát. Tak ako v zahraničí, aj na Slovensku vznikajú snahy poskytnúť používateľom jednotné rozhrania pre federatívne vyhľadávanie vo viacerých databázach, knižniciach, prípadne ich OPAC-och na báze súborných katalógov alebo tzv. discovery služieb. Naša spoločnosť SVOP, spol. s r. o., ako producent knižnično-informačného systému DAWINCI, prevádzkovaného vo viac ako štyridsiatich knižniciach, s prístupom a technológiami pre ich spojenie, prišla pred rokom s myšlienkou zriadiť súborný katalóg, ktorý je prirodzeným vyústením nášho technologického vývoja.

Distribuované hľadanie verzus „centrálny index“

Myšlienku vytvoriť federatívne vyhľadávanie nad viacerými knižničnými databázami sme realizovali už v roku 2005 pod názvom InfoGate. Typickým technologickým nástrojom v tom čase bolo použitie protokolu Z39.50, paralelná distribúcia dotazu vyhľadávania do zvolených databáz, čakanie na výsledky (niekedy neúspešne) a následné spájanie výsledkov. Málo dostupné v katalógoch boli tiež technológie OpenURL, SIP2 a iné. Vyhľadávanie bolo teda rýchlostne závislé od zvolených katalógov a čitateľ často musel podniknúť ďalšie kroky, aby sa dozvedel informáciu o reálnej dostupnosti dokumentu.

Práve dostupnosť OAI-PMH a OpenURL spolu s myšlienkou vytvárania silnej databázovej platformy s prvkami "FRBR-izácie" nám umožnili vytvoriť skutočný súborný katalóg. Aplikácia OAI Providera, nachádzajúca sa na serveroch jednotlivých knižníc, pripraví dávku bibliografických záznamov, ktoré konvertuje z príslušného bibliografického formátu používaného knižnicou do formátu XML. Na strane databázy súborného katalógu je spustená aplikácia OAI Harvester, ktorá sa pokúša v pravidelných intervaloch o stiahnutie dostupných XML súborov a ich vloženie do súbornej databázy. Pomocou OpenURL linky spájame výsledný záznam v súbornom katalógu InfoGate so záznamom v OPAC-u materskej knižnice, takže prístup k údajom o dostupnosti exemplárov je k dispozícii na jeden klik. Od septembra 2013 postupne nasadzujeme v knižniciach rozšírené verzie OAI Providera, ktoré poskytujú aj údaje o dostupnosti, a tak dostupnosť exemplárov je už priamo viditeľná v InfoGate (stav sa aktualizuje denne o polnoci). V súlade s plánom vývoja InfoGate v roku 2014 začneme s nasadzovaním SIP2/NCIP protokolu pre online overovanie dostupnosti dokumentov v reálnom čase bez oneskorenia.

Spájanie dát a ich deduplikácia

Získavanie veľkého množstva bibliografických údajov so sebou prináša nutnosť ich vzájomne spájať na základe rovnosti a/alebo maximálnej podobnosti. Súborný katalóg InfoGate ponúka identické záznamy spojené do jedného spoločného záznamu o diele. Takýto záznam je jasne identifikovaný iným farebným pozadím a výraznejšími identifikačnými prvkami v podobne názvu a autora. Obsahuje rovnako aj informáciu o počte zoskupených záznamov o danom diele a počte knižníc/zdrojov, v ktorých sa tieto záznamy nachádzajú.

Pri každom spoločnom zázname je možnosť ho rozbiť a zobrazíť jednotlivé záznamy. V snahe o čo najväčšiu mieru spájania sa snažíme v súbornom katalógu zoskupiť bibliografické záznamy aj v prípade, že majú len niekoľko spoločných prvkov, o ktorých však s istotou vieme, že patria k spoločnému dielu. Výsledkom takého spájania sú súborné záznamy o dielach, bez ohľadu na ich fyzický nosič či formát, jazyk alebo ďalšie vydateľské údaje. Do spoločného záznamu sa dostanú napríklad metadáta o knihe s názvom Cujo, ktorú v jednotlivých knižniciach môže čitateľ nájsť v troch rôznych jazykoch ako knihu, kazetu alebo CD. V súbornom katalógu InfoGate sa snažíme priblížiť výslednú množinu duplicitných a spoločných záznamov na princípe FRBR.

Po roku testovacej prevádzky

Pri zrode súborného katalógu InfoGate sme si stanovili niekoľko cieľov, z ktorých hlavným bolo vybudovanie celoslovenského súborného katalógu, bez ohľadu na využívaný knižnično-informačný systém. Napĺňanie tohto cieľa je samozrejme dlhodobá úloha, ale podarilo sa nám zaznamenať niekoľko úspechov. Vďaka propagácii na rôznych fórach a adresnej komunikácii sa do projektu InfoGate pridali aj knižnice s iným KIS ako DAWINCI. Ide napríklad o Slovenskú poľnohospodársku knižnicu pri SPU v Nitre alebo Krajskú knižnicu Ľudovíta Štúra vo Zvolene. V našom zámere pokračujeme a veríme, že pozitívne zareagujú aj ostatné knižnice Banskobystrického samosprávneho kraja a postupne aj ďalšie knižnice. Súborný katalóg InfoGate sa v prvej polovici roku 2013 stal základom pre pripravovaný súborný katalóg Bratislavského samosprávneho kraja. Svoje bibliografické záznamy pridala Knižnica Ružinov a v súčasnosti čakáme na dodanie potrebných parametrov pre zber bibliografických údajov

od zvyšných zapojených knižníc – Staromestskej knižnice, Miestnej knižnice Petržalka a Malokarpatskej knižnice v Pezinku. Táto aktivita smeruje k budovaniu špecializovaných podkatalógov hlavného súborného katalógu.

Počas testovacej prevádzky zaznamenávame rôzne podnety na úpravy alebo vylepšenia – či už od čitateľov, ale aj z radov knižníc. Vďaka nim sme rozšírili našu štruktúru zbieraných údajov a k záznamom sme pridali informácie o fonde, v ktorom sa v materskej databáze nachádzajú. Takto vieme filtrovať záznamy, ktoré knižnica z rôznych dôvodov čitateľom bežne nesprístupňuje.

Od prvého dňa nasadenia testovacej verzie bol v súbornom katalógu implementovaný skript Google analytics, ktorého výsledky sú nasledujúce: celkovo bolo od 1. 1. 2013 do 1. 11. 2013 na portáli 25 500 návštevníkov, z toho takmer 19 000 jedinečných, čo predstavuje 74 % nových návštev. Spolu si pozreli 126 119 stránok, čo je 4,93 stránok za jednu návštevu. Priemerne strávili v súbornom katalógu 3,5 minúty. Najviac návštevníkov bolo pochopiteľne zo Slovenska a z okolitých krajín. Cestu k nášmu súbornému katalógu si našli aj z Kanady, USA, Thajska, Srí Lanky, Číny či Uzbekistanu.

Plány do budúcnosti

Súborný katalóg InfoGate je teraz v testovacej prevádzke. Do spustenia jeho ostrej verzie by sme radi vykonali rad vylepšení a úprav. V súčasnosti prebieha testovanie nového vyhľadávacieho stroja, ktorý by mal ešte výraznejšie urýchliť vyhľadávanie.

Priebežne pracujeme na menších úpravách dizajnu a navigácie, pričom máme na zreteli aj zásady prístupnosti pre zrakovovo znevýhodnených používateľov podľa metodiky Blind Friendly Web projektu Zjednotenej organizácie slabozrakých a nevidomých.

Brána do svetových databáz

Infogate.sk vo svojej aktuálnej podobe predstavuje nástroj, ktorý je možné pomenovať aj termínom „lokálny index“. Agreguje dáta lokálnych producentov na istom území a/alebo určitého typu. Tieto dáta je však vhodné doplniť o súvisiace dáta z renomovaných svetových databáz. Aj v tejto oblasti sme boli aktívni a prvou lastovičkou je partnerstvo našej spoločnosti SVOP so spoločnosťou EBSCO v oblasti Integrovaného knižničného systému (ILS), spájajúc spoločných zákazníkov prostredníctvom služby EBSCO Discovery Service™ (EDS). Plná podpora a integrácia EDS do OPAC DAWINCI umožňuje jeho užívateľom získavať dáta zo všetkých dostupných zdrojov na jednom mieste a v známom prostredí. Vhodnou autentifikačnou metódou (user/pwd, IP auth) je možné dosiahnuť použiteľnosť technológie EDS aj v prostredí infogate.sk pri rešpektovaní obchodných a licenčných podmienok EDS aj Infogate.sk.

Všetci sú víťazi

Hlavný profit z uvedených aktivít má bežný užívateľ. Ak je jeho prístupovým bodom OPAC knižnice, dostáva informácie z lokálnej databázy, z Infogate.sk a za istých podmienok aj z EDS. Ak je jeho prístupovým bodom Infogate.sk, prehľadáva lokálny index s možnosťou prechodu do materského OPAC-u knižnice a pri zaručení licenčných podmienok autentifikáciou aj globálny index svetových databáz pomocou EBSCO EDS. Vieme dokonca definovať aj autentifikačný model pre použitie globálnych indexov viacerých producentov (pri dodržaní pravidiel paralelného zobrazovania záznamov konkurenčných databáz a producentov).

Výzva na zapojenie sa – postup pri zapájaní

Súborný katalóg je otvorený všetkým knižniciam, ktoré majú záujem pridať svoje bibliografické záznamy do databázy InfoGate. Podmienkou pripojenia je vyjadrenie súhlasu so zapojením, ktorý definuje podmienky prístupu. Knižnici nevznikajú jej účasťou, a teda zapojením sa do projektu, žiadne finančné náklady smerom k zriaďovateľovi projektu – spoločnosti SVOP, spol. s r. o. Pre zapojenie knižnice je potrebné, aby disponovala aplikáciou OAI-PMH Provider, ktorú by mala obstaráť od dodávateľa svojho KIS. Pre priamy prístup k záznamom do lokálneho online katalógu je nevyhnutné prepojenie linkou OpenURL, v opačnom prípade bude smerovať linka zo záznamu v InfoGate iba na úvodnú stránku OPAC-u knižnice (namiesto priameho smerovania do detailu záznamu). Po sprístupnení údajov potrebných na uloženie dát z lokálneho katalógu do databázy InfoGate sú tieto aktualizované v dohodnutom časovom intervale, zvyčajne raz za 24 hodín. Aktualizáciou sa rozumie stiahnutie nových záznamov, zmien alebo odstránenie vymazaných záznamov.

Ján Grman
grman@svop.sk

Pavol Špáni
spani@svop.sk